

ÖZGEÇMİŞ

Ben 1976'da Uşakta doğdum.ailemin küçük oğluyum.Babam Edebiyat öğretmeni olup annem ev hanımıdır.ilk tahsilimi mahallemde Ergenekon ilkokulunda tamamladım Orta dereceli tahsilimi Uşak İ.H.L' de tamamladım daha sonra yüksek öğrenimimi İstanbulda devam ederken 2.sınıftan sonra 3.sınıfı Kıbrıs Lefkoşa yakın doğu üniversitesinde tamamlamaya gayret ettim.ve tamamladım.kıbrısta basta dekanım Doc.DR.Bülent Yorulmazın bölümümüzeyaptığı katkılar ve kordinesiyle bugünlere daha bilgili ve daha çalışkan bir Türk Dili ve Edebiyatı oluşturmuştur.kıbrısta çok güzel hatıralarım oldu.Bütün hocalarıma bana verdikleri tecrübelerle hayatıma ışık tutan öğretmenlerimiz ellerini öper hayatım boyunca bu insanları ve kıbrısı unutmayacağım Kıbrıs anayurdumuz olarak bizden çok güzel seyler bekliyor.Buradaki insanların sıcak kanlılığı beni buraya bağlamıştır.satırlarıma burada son verirken bütün kıbrısı ve hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Saygılar
M. Akif SARI

İLİMİZ COĞRAFYA

COĞRAFI DURUM

İlimizin yeri: Yurdumuz Dünyanın kuzey yarımküresinde bulunmaktadır.yerkürenin yatay olarak tam ortasından geçen çizginin ekvator olduğunu bilmekteyiz.Bu ekvator çizgisinin kuzeyine ,Kuzey yarım küresi. Güneyine, Güney yarım küresi denir.

Yerküresini kaplayan büyük karaparçaları,kıtalara ayrılmıştır.Asya,avrupa,afrika,amerika,antartika ve okyanusya kıtaları olmak üzere 6 adet kıta vardır.

Yurdumuzun bu toprakları üzerinde iklim değişiklik gösterdiği için yurdumuzun iklim bakımından yedi bölgeye ayrılmıştır.bu bölgeler ,Marmara bölgesi, Akdeniz bölgesi, Karadeniz bölgesi, Ege bölgesi, İçanadolu bölgesi,Doğu anadolu bölgesi,Güneydoğuanadolu bölgesidir.

İlimiz Uşak Ege bölgesinin İçbatı nAnadolu bölümünde yer alır.Batıda Manisa,Kuzeyde Kütahya,doğuda afyonkarahisar,güneyde Denizli illeriyle komşudur.38 12 ve 38 56 kuzey enlemleriyle 28 58 ve 29 57 doğu boylamları arasında kalan il toprakları 5341 km karelik yüzölçümüyle ülke yüzölçümünün %0.7 sini kaplamaktadır.

Murat Dağı ,Bulkaz Dağı, ilin kuzey,kuzeydoğu ve doğudaki doğal sınırlarını oluşturur.Bu dağlar il topraklarını Kütahya afyonhisar illerinden

ayırır.İl topraklarının batısı,Gediz Vadisiyle Ege bölgesine açılır.Toprakların yeryüzü şekillerine dağılımında ağırlıklı yeri platolar tutar.İl topraklarının denizden yüksekliği 700 metredir.

İlimizin Doğal Durumu:

Uşak ili, Kütahya ve Afyonkarahisar illeri gibi İçbatı Anadolu eşiği üzerinde yer alır.Bu eşik İç anadoluyu batıda Ege Denizine doğru çukur,ovalarla alçalan alandan ayırır.eşiği ortalama yükseltisi 1100-1200 metre olan dalgalı bir plato görünmektedir.Bu platoda yer yer çukur ovalarla yer yer de dağlara rastlanmaktadır.

İl topraklarının 57.5 i platolarla %37 si dağlarla kaplıdır.ovalık alanlar il topraklarının %55.5 ini kaplar.İlin en yüksek noktası kuzeydoğu ucunda kütahya sınırında Murat dağlarıdır.Bu kesimde Elma Dağda hayli yüksektir.İlin güney kesiminde de en verimli düzlükler Uşak ovası ile Banat ovasıdır.

DAĞLARI:Uşak ilinde ilinde dağlar platolardan sonra ikinci ağırlıklı yeryüzü şekillerini oluşturur.İl alanının % 37 si dağlarla kaplıdır.İldeki dağlar ilin kuzey , kuzeydoğu ve doğu bölümlerinde uzanmaktadır.Ayrıca İl alanının büyük bölümünü kaplaya vadilerle yarılmış platolarda da yer yer tepelik alanlara rastlanır.Kütahya uşak il sınırında uzanan ve doğrunun yukseltisi 2309 meteryi bulan murat dağının kimi kesimleri Uşak toprajklarında kalır.Murat dağının güneyinde elme dağı ,Uşak ovasının kuzeyinde yer alır.Sivaslı ilçelisin

doğusunda bulunan Bulkaz dağının yükseltisi 1990 metreyi bulur.

İldeki önemli diğer dağları ,Doğudan ahır Dağı(1915)m Murat dağının doğusundaki tahtalı tepe ,Eşmenin doğusundaki kemer Dağı Güre bucağındaki kocadag ,il merkez kuzeyindeki elinoğlu tepesi oluşturur.

Murat Dağı:Kütahya Uşak sınırında yer alan Murat dağının bir bölümü merkez ilçe ve banaz ilçesinde yer alır.En yüksek noktası 2309 metreye ulaşır.Daha zengin çam ormanlarıyla kaplıdır.Volkanik yapılı olup doğusunda 1644 metre yükseltili Tahtalı tepe vardır.

Bulkaz Dağı:Sivaslının Doğusunda yer alır.Yükseltisi 1990 metreye ulaşır.Afyonkarahisar ile Uşak arasında Doğal bir sınır oluşturur.Orman bakımından zengin olmayan dağda zengin su kaynakları mevcuttur.

Ahır Dağı :Afyonkarahisar Kutahya arasında sınır oluşturan ahır dağının bir bölümü Uşak ilinde kalır.Tepeleri zengin ormanlarla kaplıdır.

Elma Dağı:Merkez ilçesinin kuzeyinde bulunan Elma dağı geniş otlak ve yaylalarla kaplıdır.Yükseltisi 1805 metreye ulaşır.

Uşak ovası : il ovanın bir kenarında yer almaktadır.Taban kaln bir alivyon tabakası ile örtlüdür. Ovanın yüz ölçümü 5500 hektardır

PLATOLARI VE YAYLALARI :

İl topraklarının %55,5 i platolarla kaplıdır.İl toprakları kuzeydoğudan güney

batıya doğru alçalan oldukça sık bir vadi ağı ile yarılmış dalgalı yaylalar görünümündedir. Bu yaylalar arasında yer yer çukur ovalık lanlara rastlanır. Ayrıca yaylalarda volknik yapılı dağlarda vardır. Banaz ilçesindeki kuzeyindeki murat dağının eteklerinde geniş yaylalar uzanır. Karahallı , Ulubey ve banaz ilçelerinin güneyined sivas ilçesinin doğusunda yer alan yaylalar otlak olarak kullanılmaktadır. Dağlar arasında kalan düzlükler genelde plato ve yayla görünümünde tarıma elverişli alanlardır

VADİLERİ: İldeki başlıca vadiler gediz ırmağı vadisi ile banaz çayı vadisidir. Gediz ırmağı vadisi murat ve eğrigöz eteklerinden kaynaklanan gediz ırmağının açtığı bu vadi geniş tabanlı bir çöküntü alanı biçimdedir. Vadide tarıma elverişli Killi , kumlu alüvyal topraklar ve yer yer geniş düzlükler vardır. Banaz çayı vadisi kuzey güney doğrultudur. vadinin en geniş kesimlerinden banz ve uşak ovaları oluşmuştur i bununla birlikte banaz vadisi çok yerde dr ve dik yamaçlı bir vadi görünümündedir

AKARSU VE YER ALTISULARI : Uşakta iki önemli akarsu vardır , bunlar büyük menderesin kolu olan banaz çayı ile gediz ırmağıdır ayrıca bu akar suların bir çok kolu vardır.

Banaz çayı büyük menderesin yukarı havzasının bir kısmını teşkil eden banaz çayı ilin en önemli akar suyudur. Kuzey-güney doğrultusunda olarak denizli ilinde büyük menderese karışır murat dağından doğar banaz çayının murat

dağındaki kaynağından büyük menderese ulaştığı noktaya kadar olan uzunluğu 165km dir.

Kuzeydoğudan güneybatıya doğru uzanan kusura deresi ile guneyde doğru akan koca derenin birleşmesi ile meydana gelen yavu çayı banazın önemli kollarından biridir.Bu akarsu ova ,demirler ,elmacık,yavu ve karahasan köylerinin topraklarını sular.Ulubey ilçe merkezinden geçtikten sonra banaz çayına karışır.

Tabii bitki örtüsünün yeterli olmayışı yüzünden sık sık taşan akarsu tarım alanlarını zarara uğratar. Yeterli bitki örtüsü olmayan kesimlerde toprak kayması problemi önemli boyutlara ulaşır.Banaz çayı ve kollarının taşkınlıklarından en çok Merkez ilçe ile banaza bağlı olan köyler zarar görür.

Gediz Nehri Murat ve Eğrigöz dağlarından doğan Gediz Uşakın ili içindedir.Kütahya ilinden akarak gelen nehir,Merkez ilçeye bağlı Emirfakılı köyünün kuzeyinde Uşak topraklarına girer.İl topraklarında kuzey-güney doğrultusunda akar.Gürebucağı yakınlarında batıya döner ve Manisa topraklarına girer.Ondan sonra İzmir de Ege Denizine dökülür.Gediz Irmağının Uşaktaki önemli bir kolu Karabal Çayıdır.Karabal çayı Merkez ilçenin 1 km. batısına doğar.Karaağaç,Karaağıl ve Eski Saray köylerinde Gürek bucak merkezinden geçer daha sonra gediz nehrine katılır.

JEOLojİK YAPI:Uşak il sınırları içerisinde kalan arazinin jeolojik yapısı ,ilk zamanların bulluri kayalarından müteşekkildir.Üç ana seri altında incelemek

mümkündür.

- a- Temel seri
- b- Neojen serileri
- c- Bazik volkanik serileri

İLİN YER ALTI ZENGİNLİKLERİ:Uşak ili yer altı kaynakları bakımından zengin illerimizden biridir.

İlin en önemli yer altı zenginliklerinden olan civa Banazın değişik alanlarında çıkartılır.Baltalı,Canburt,Karacahisar ve yaşamışlar köylerinde civa yataklarını rezervi 1980 verilerine göre 2.976.900 tondur.Bu yataklarda zaman zaman üretim yapılır.Ayrıca Banazda çıkartılan ve seramik sanayşde kullanılmaya elverişli olan kaolen yataklarının toplam rezervi 80.000 jeolojik rezervide 70000 tondur.

Banazın Kavacık köyünde zengin mermer yatakları vardır.Bu yatakların toplam rezervi 10 milyon metreküptür.Bu yataklardan beyaz gül rengi ve yeşil olmak üzere üç ayrı renkten oluşur.İlde yine eşme ulubeyde bulunan zımpara önemli yer tutar.Eşmenin Fakili koyunde 510 ton toplam rezervli uranyum yatakları vardır.

İlde bunlardan başka İlyaslı köyünde manganez Banaz ve Karahallı ilçelerinde asbest yatakları vardır.

İLİN TOPRAKLARI:Yer yer farklı jeolojik ve iklim özellikleri olan Uşak ilinde çeşitli toprak gruplarına rastalanır.İlk alanının Büyüğk bir bölümü

kahverengi orman topraklarıyla kaplıdır bu topraklar il alanının % 38 ini kaplar.

Bu toprakların yayılım alanlarında yağış ortalaması 620-870mm. Arasında değişmektedir. Topoğrafik yapı, genellikle dalgalı dağlık ve tepeliktir.

İl toprakları kullanım amaçları bakımından %95.5 oranında tarıma elverişli nitelik göstermektedir. İl alanının %37.6 sını oluşturan alan sürüme elverişli olan alan 1-IV sınıf topraklarla kaplıdır. Çayır-mera ve orman-fundalık kullanımına uygun olan V. VII. Sınıf topraklar 314,300 hektardır.

TABİİ GÜZELLİKLER: Uşakta görülmeye değer olduğu kadar, eğlenip dinlenmeye de elverişli bulunan aynı zamanda şifalı suları ile çeşitli hastalık ve rahatsızlık giderici özellikler taşıyan yerler vardır.

Uşak ilinde halen halkın rağbet ettiği ve turistik önemi haiz bir çok mesire yeri kaplıca vardır.

- a- Mesire yerleri
- b- İçmeler ve kaplıcalar

İLİN İKLİMİ: Ege bölgesi ile iç Anadolu ikliminin bir geçit yeri olan Uşak ilinde ,genel olarak yazları sıcak ve kurak olan sert ve bir kara iklimi sürer. En sıcak ay temmuz ve ağustos en soğuk ay ise ocak ve şubattır. Ege denizi üzerinden gelen bulutların geirdiği yağışlar il iklimini orta anadolu ikliminden ayırır. Buna rağmen yağışların aylara ve mevsimlere göre dağılımı düzensizdir. Ancak bolgeye düşen yağış tutarı. İlin bütün ilçelerinde meteoroloji

istasyonu bulunmaktadır.

Basınç Durumu:Uşakta mahalli ortalama basınç kış aylarında yükselmekte kış aylarında da bir düşüş göstermektedir.Yıllık ortalama basınç %909.2 milibar olup ,basıncın en yüksek olduğu ay ekim ve kasım en düşük ay ise nisan aylarıdır.

Sıcaklık Durumu:İl merkezinde yıllık ortalması 12.3 C dir.Bu değer afyonkarahisarda 11.2C Kütahya da 10.6 C Denizlide 15.8 C dir.Merkez ilçenin en soguk gecen ayları ocak ve şubat en sıcak ayları ise temmuz ve ağustos olmaktadır.

Memleketimiz olan Uşaktan kötü haberler geliyordu.Dört kız, iki kadından ibaret olan ailemi görmek için iki aylık izin alarak Uşak'a gittim.Yunanlılar İzmir'den içerilere kadar girmişti

Fikrimiz karışık, ortalık başsızdı. Maarif Müdürlüğünden istifamı verdim mücadeleye karıştım.O sıralarda Uşakta softalarla hocaların bir kısmı itilafcı idiler;Kuvvetli idiler."İttihafçılar gelmesinde hangi devlet gelirse gelsin."Diyorlar ve milli hareketi ittihafcı hareketi sayıyorlardı.

Uşakın Hafız Ali Efendi adında kıymetli bir müftüsü vardı. Bilgice Ahlak ve faziletce öbür softalarla hiç kıyas olunamazdı.Bundan başka bir devre ittihat ve Terakki mebusluğu yapmış bulunan çok eski ve köklü bir aileden (İbrahim Bey) adında bir sarıklımız daha vardı.Zeki,hatırlı,fikir sahibi idi.Şehirde birde aydın düşünür küçük bir topluluk vardı.Bunlar başbaşa vererek ne yapabileceklerini düşünürlerdi.Kıymetli birçok gençler (Türk Ocacı) etrafında toplanmışlardı.Karşılarında hemen hiç kuvvet bulunmadığı için düşman yaka, yika Alaşehir'e doğru yürüdü.Salihli ve Alaşehirde Milli Kuvvetler kurulmuştur. Ahmetli ve Bozdağda düşman Durdurulmuştu.Milli Cephe kurulmuştu.Bu arada Eşme'de de Milli hareket başlamış,fakat Uşak hala hareketsizdi.Uşak,ın başına,Denizli felaketi gibi bir felaketin gelmesiçok ihtimal dahilinde idi.

O günlerde Uşak'ta Hilmi adında Sökeli bir İhtiyat Subayı vardı.

Sessiz ,ağıbaşı,düşünceli görünürdü.Bu zat İzmir işgali üzerine Redi-İlhak Cemiyetine girmiş ve cemiyetin üyeleriyle haberleşiyormuş.

Uşak'ın hareketsiz kalması hem tehlikeli, hemde ayıp görünüyordu. Hilmi Beş birkaç arkadaşı ile harekete geçmeyi kararlaştırmışlar.Uşak'ta Ankara valisi hain Muhittin Paşa'nın yakın akrabası olan- Faik adında dayısı gibi hain,ahlaksızbir Kaymakam bulunuyordu.Kuş uçutmazdı:sıkı bir idare kurmuştu.Hilmş Beyden şüphelenmiş ,bir aralık onu sürgün etmek istemişti.Eli ermedi.

İzmir'in işgali zamanında Nadir Paşa'nın 17. i Kolordusundan ayrılan bir kaç subay Uşak'a gelmişlerdi.Bunlardan birisi Selanikli Kaymakam Fuat Bey,birisi,Yüzbaşı Hakkı Beydi.Fuat Bey,Uşak'ı Reddi İlhak Cemiyetine sokmak için gizli bir cemiyetine kurmuşlardı.Cemiyet Yerlilerinden:Bacakoğlu Mustafa,HamzaogluAli,Menzil Anbar Müdürü Kolağası Şükrü,Uşak Jandarma Kumandanı Yüzbaşı İsmet,Sökeli Hilmi Beylerden ibaretti.Hilmi Bey,bu cemiyetin çok ateşli bir genç üyesi de Uşak Şube Reisi,Kaymakam Vehbi Beyin oğlu Kemal idi.

İşbu cemiyetin çalışmasıve haberleşmesi üzerine,Salihli cephesinden ayrılan bir bölük,yolda Eşmeden de takviye alarak 17 temmuz 1919 günü ikinci vakti Uşak'a girer hakim olur.

Milli Hareketi istemeyen gericiler siner.böylelikle Uşak da Milli harekete karışarak büyük bir tehlikenin de önü alınmış olur.

Milli kuvvetlerin Uşak'a gireceği gün Hilmi Bey ve gizli cemiyetçe Belli id.Uşak istasyonunda bulunan Fransız kuvvetlerini (Senagalli askerleri) oyalamak görevini Hilmi Bey üzerine aldı.Istasyon Şefin evinde Hareket Müfettişi Dedeyan ve Fransız askerlerinin kumandanı olan teğmenle hareketli bir poker partisine girirler.Böylelikle Fransız kuvvetlerinin işe karışması önlenir. Milli kuvvetlerin Uşaka dönmesi üzerine bedestende derhal karargah kurulur ve mevki kumandanlığını Hilmi bey uhdesine alır.Uşakı işgal eden milli kuvvet yüz veya yüzon kadar milislerdi.Gediz ve Kütahya tarafı açıldı.Kütahya çok sonra katıldı. Kütahya Valisi Fevzi, Milli harekete taraftar değildi.Bu yüzden Kütahyada Bulunan birçok silah ingilizlerin eline geçti ve istanbula taşındı.Milisler, Kütahya tarafından gelmesi muhtemel tehlikeyi önlemek için blöf yapmak, etrafa birçok milli kuvvetler bulunduğu duygusunu vermek için.mevhum noktalara ekmek gönderilmeye başlandı.Karargah Uşaka yerleştikten sonra teşkilata geldi.Hilmi bey istihbarat şefliğini almıştı.Uşakı işgal eden kuvvetlerin komutanı Salihli jandarma Komutanı Mülazım Tahsin Beydi.Zaferden sonra Aydın Vilayeti Jandarma Kumandanı

olmuştur.Hamiyetli cesaretli bı zattı. Temmuz ayının sonlarına doğru Gedizi işgal eder etmez Simavın da işgali kararlaştırıldı.Bir miktar kuvvet ayrılarak önce gediz sonra da Simav milli mucadele bölgesine katıldı.Bu iki kasabayı işgal eden kuvvetin kumandanı yüzbaşı İsmail Hakkı Beydi.Hilmi bey Kuvayı Milliye mevki kumandanı sıfatıyla Gedizde kaldı ve kako Mehmet sadık efendi gibi hamiyetli arkadaşları yanına aldı.İsmail Hakkı Gedizi işgal eder etmez aynı gece Simava gitti.Orayı da milli sınıra kattı ve Uşaka dödü.Simav hareketinde adı yukarıda gecen genç Kemal bey,yararlılık gösterdi.Simavda kuvayı milliye mevki kumandanlığını aldı.Çok ateşli bir gençti.Tanrı yarlığasın.

Ağustosun sonlarına doğru Hilmi bey,kasabanın eski kadısı Zahit Mollaya ,Gedizdeki işleri bırakarak Uşaka döndü.Garp cephesi sekizinci şube müdürü muavini olarak milli savaşın sonuna kadar bu vazifeyi başarıyla tamamladı.Bu sırada (Uşak hücum Taburu) adıyla bir teşekkül vücade getirilmişti.Bu taburun kumandanı Jandarma Yüzbaşısı İsmet beydi.İsmet bey salihli cephesine gönderildi.Bu tabur Anzavura karşı yapılan harekete katılmış ve Büyük Millet Meclisinin Ankara da açılışına Muhafız alayı arasında bulunmuştu. Bu taburda bir takım gençlerde bulunuyordu.Bugün ankara da cebecide Genel Kitaplık başkanı bulunan Ali cengizde vardı.Henüz onyedı yaşlarında idi.Güle güle cepheye gitti.Uşak gençleri arasında bir iki yüz karasıda çıktı.izmire kaçarak

mücadeleye katılandı,fakat sonra mebus oldu ve parsayı topladı.Hilmi bey bu sırada Paşa zade İbrahim beyi (Tahtakılıç) Milli Birlik Hükümetine zamanında Milli eğitim bakanı olan sayın Ahmet tahtakılıçın babası görür.ve Uşaka gelmiş olan milislernen konuşmuş olurlar.Çok zeki olan İbrahim bey:"Oğlum bunlarla meşgul olmamamız lazımdır.Halka bir zarar gelmesin.idarelerini ele almak ister".Hemen bir heyet kurulması uygun görülür.Ertesi gun heyet-i merkezi kurulur ve şeklini alır.İbrahim beyin bu işte başkan olması memleket için büyük hayır olmuştur.Hizmeti büyüktür.Zeki,münevver,idareci,cesaretli,vatanperver olan bu zatın hizmeti mücadele tarihimizde unutulmamalıdır.

İbrahim bey, derhal gediz delegesi şaphaneli mehmet fuat (Tanrı Yarlığa) Demirci delegesi Raşit Ala şehir Nazmi ve Salihli Abdullah Salim beylerden baret bir heyete kurarak vazifeye başladı. Ve hakkıyla işi idare etti. Ne halkı ezdirdi, ne de Milislerin taşkınlığına yer bıraktı. Uşak düşman tarafından işgal edilinceye kadar bu cemiyet vazifesini pek iyi bir şekilde idare etti. Halkı sıkmadan para topladı, gönderildi. Ayı ayrı zamanlarda zamanlarda Milli kuvvetlere ve Çerkez Etheme gönderilen paranın miktarı iki milyon liradır. Böylelikle o bölge ethemin ve Demirci efenin şerrinden korunmuş oldu.

İbrahim bey halkın ruhunu okşamaya dikkat ederdi. Benim, şehrin meydanlarında Milli savaşa ait konferanslar vermemi, camide mücadelenin meşru

olduğunu bildiren vaaz yapmamı uygun buldu. Ben artık (Kocayazı) denilen meydanda konferanslar, Ağalar camii adı verilen camide vaazlar verdim, ben bu heyatin konferanscısı ve vaazcısı idim. İlk büyük millet meclisine seçilerek gidene değin, bu vazifemi yaptım. Bu yüzden rumların öcüne uğradım.

Yunanlılar defolup giderlerken evimi yaktı, anamı ve kız kardeşimi şehit ettiler.

O vakit çok genç olmalarıyla beraber, Milli savaşa katılan gençlerden adları hatırımda kalmış olanların bir kaçını yazmayı borç biliyorum. İbrahim beyin yeğeni Ali Cengiz, Alaaddin Tiritoglu, Orghan Kamil, Ekrem Kaya, Tevfik Bacakoğlu, ve başkaları....

İbrahim Beyin başkanı bulunduğu (Müdefai Hukuk Heyeti Merkeziyesi) Nden başka, Uşakta bir de (Müdefa i Hukuk Heyeti Milliyesi) adında ayrıca bir heyet daha vardı. Bunun reisi (Bacakoğlu) Mustafa Beydir. Bu heyet önce gizli idi : Hilmi Beyde buna dahildi. Büyük uşak harekatı tertipleyen Milisleri Uşaka götüren Uşaktaki Fransız kuvvetlerini zararsız hale getiren Hilmi Beydir.

İbrahim Bey idaresi zamanında üç ayrı Milli Hareket Merkezi Balıkesir'di. Birisi Kuzey bölgesi idi. Merkezi Balıkesir'di. Birisi Doğu bölgesi idi. Merkezi Uşak'tı. Birisi Güney bölgesi idi. Merkezi Nazilli idi. Bu üç bölgenin en gem almazı, en tehlikelisi Nazilli bölgesi idi. Çerkez Ethem'in Salihli cephesine geldiği sırada, Doğu bölgesi de tehlike arzederdi. Fakat rahmetli İbrahim Beyin zekası ve idaresi tehlikeyi azaltırdı.

İbrahim beyin idaresi zamanın İstanbul Hükümeti, Milli Hareketin mahiyetini anlamak ve durdurmak için (Kemal Paşa)adında birini göndermişti. Kütahya ve Gediz üzerinde Uşak'a geldiğinde, İbrahim Bey Paşayı inciltmemekle beraber, üç gün göz hapsine aldı. Davanın meşru olduğunu anlattıktan sonra Paşaya yol verdi.

Büyük Türk zaferini hazırlayan Milli hareketlerin doğuşunda, isimlenmiyecek olan halk ayaklanmalarından ufak bir kısmını (Uşak) hareketini kısaca yazdım. Bu gibi halk hareketleri bütün ayrımlarıyla yazılmalıdır Ben bu kadarını yazabildim. Üst tarafı gençlerle düşüyor. Milli Tarihimiz bu gibi olayların ve Türk halkının sinesinden fişkıran bu kutsal kaynaşmaların yazılmasıyla zenginleşecektir.

Uşak hareketinde iki zat belirli çehre gösterir: Birisi, gizli bir cemiyet kurarak Milisleri Uşak'a çağıran böylelikle büyük bir tehlikenin önünü lalan Sökeli Hilmi Beydir. Milli Kuvetlere para ve erzak yetiştiren, (Uşak Hücum Takımı)nu teşkil eden hep o zattır. Kısaca bu iki zattan bahsetmeyi bir borç bilirim.

Hilmi Bey okumuş, hali vakti yerinde, temiz yürekli bir Türk'tür. Gençliğinde Redd-i İlhak Cemiyetine girmiş. Yedek subaylığını yapmak üzere Uşak'a bulunduğu sıralarda kendisiyle tanıştım. Hizmeti büyüktür. Şimdi sağdır

Söke'de oturur (Hür Söke) adında bir gazete çıkarmaktadır.Tanrı uzun ömürler versin.

İbrahim Bey,Uşak'ın onbeş kilometre doğusunda (Bozkuş) adındaki bir Köyde doğmuş,Uşak'ta ilk tahsilini yaptıktan sonra İstanbul'a gitmiş medrese tahsili yapmış,fakat medrese onun kafasını bozmamış, Uşak'a gelip yerleşmiş. Bir müddet müftü olmuş, daha sonra İttihak ve Terakki Mebusu olarak İstanbul Meclisine katılmıştır.Mütareke sırasında Uşak'ta idi ve işte bu esnada (Milli) Davanın doğu kolu başkanlığını almış,hakikaten unutulmaz hizmetler yapmıştır. YunanlılarınUşak'a girmesinden sonra Burdur'a çekilmiş.Büyük zaferden sonra Niğde Valisi olmuş.Az sonra da Büyük Millet Meclisinde Kütahya Mebusluğu yapmıştır.Artık ihtiyarlamıştı.Atatürk kendisini, hizmetlerini takdir etmiştir. Bazı sebepler yüzünden kendisine sinir gelmişti.Bundan on iki yıl önce intihar etmiştir.Tanrı rahmet eyleye.Böyle bir zat Batı Dünyasında olsaydı heykelini dikerdi.Yazıklar olsun.Bugün köydeki mezarı bile yapılmamıştır.Mezarı Uşak gençliğince Kabe gibi ziyaret olunmaktadır.

Kurtuluş Savaşında:

UŞAKTAN HATIRALAR

Yunan Saldırısından önce :

Uşak,Gediz,Küthya,Eskişehir isimlerini duyduğum zaman kalbimde heyecan duyarım.Çünkü Milli mücadeledaki askeri hayatımın, ilk kumandanlığımın acı ve zevkli, tehlikeli ve müjdeli günlerini buralarda geçirdim.Bu yazımda yalnız Uşak'tan bahsedeceğim.Fırsat bulsam diğerleri içinde yazacağım.

Uşak,Kütahya Vilayetinin en çok nüfuslu, servet ve kültür ve çalışkanlığıyla En ileri bir şehirdir.Kaza itibariyle de öyledir.Orta Anadoluyu Batı Anadoludan ayıran Derbent ve Dumlupınar geçitlerinin batısında bulunduğu için Uşak Ege Bölgesinden sayılır.İktisat,ticaret ve ulaşımı da Ege'ye bağlıdır.Halbuki Kütahya Sakarya Bölgesindedir.Murat dağlarının suları Çukurören vadisinden geçen Murat Çayı ile Büyük Menderes'e akarak Ege denizine dökülür. Murat dağı Çal Köyü deresi ile Sakaryanın en büyük kolu olan Porsuk çayına da su ve bereket verir.Böylece şanlı, azametli ve içinde yaşattığı zengin ormanları ve insana hayat veren sıcak ve soğuk sularıyla Murat Dağı Uşak'lıların efsanelerini yaratmaya ve yaşatmaya imkan veren bir ulu dağımızdır.Ben de bu ulu dağda bir asalet ve kutsiyet görmekteyim.

Murat Dağının tepelerine çıkılsa Gediz ,Banaz ve Porsuk vadileriyle Çerçevelenen dört bir taraftan en büyük milli savaşlarımızın ve büyük kurtuluş Meydan muharebelerimizin sahalarını bir zevk içinde görür,derin bir haz içine

dalarız.İşte Uşak ,bu ulu Murat Dağı'nın batıya doğru uzanan kollarından Elma Dağı ve Kızıl Dağın güney batı eteklerinde ve küçükovanın kenarında mamur ve şirin bir yerdir...Uşak'a milli mücadelede ve ilk defa olarak 1/ağustos/920 günü gitmiştim.Garp cephesi, General Ali Fuat Cebesoyununemri altında, Eskişehirİnegöl,Simav civarından Kocaelinden başlayarak Bursa Yeni-geçerek Uşak'ın İnay-Ulubey ve Denizli'nin Saray köyünde kurulmuştur.Dha ordu birlikleri bir

ikisi müstesna pek cı laz bir çok bölgelerini milli kuvvetler tutuyordu.Cephe kumandanı beni Eskişehirdeki vazifemden İtalyanların hissedilen bazı teşebbüslerini önlemek ve teşkilat yapmak vazifesiyle Antalya ve Muğla havalisi k.lığına gönderdi.Ertesi gün Uşak'ta teftişte bulunan Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemel (Atatürk) kendisini Afyon'da beklemekliğimi emretti.Bu bekleyişim esnasında Garp cephesi kumandanından Uşak'ta 23.cü Tümen Kumandanlığına gitmek emrini aldım.

Atatürk de ertsei gün Uşak'tan Afyon'a geldi.Afyon Vilayet konağında Atatürk'ün reisliğinde bir çok yerlerden ve Uşak'tan gelen Müdafaai Hukuk Cemiyeti üyeleri ile bir kongre toplanmıştı.Mudafai Hukuk teşkilatının gelirinin çoğaltılması için tadbirler alınmasını ve yetkilerinin artırılmasını istiyorlardı. Atatürk, hükümet teşkilatının ve ordu birliklerinin kuvvetlenmesi ve canlanması üzerinde duruyor, direktifler veriyordu.Bu kongrede bulunduktan ve kararlarını

öğrendikten sonra yeni vazifemin başına Uşak'a gelmiştim.Beni sonradan hemşeriliğe kabul eden bu memlekete vardığım zaman cesaretim arttı.Çünkü Şehirlerde ve köylerde yaptığım temaslar ve tetkikler ile Türk vatanseverlerinin en kuvvetli ve gayretli bir çevresi içinde bulunduğumu anladım.Vahdettin'in meş'um fetvaları Peyami Sabah'ta Ali Kemal'in Büyük Millet Meclisi ve Kuvayı Milliye aleyhine yaptığı şiddetli yayın halkın Milli çabasında ve Büyük Millet Meclisine olan sevgi ve bağlılıklarında hiçbir olumsuz tesir bırakmıyordu.Bütün Uşak kazası daha sonra gördüğüm Kütahya Vilayeti halkı gibi en ateşli Kuvayı Milliyeci idi. Canla beşla memleket savunmasına ve Milli istiklal davasına sarılmışlardı.Uşak Müdafayi Hukuk Cemiyeti halkın itimat ve sevgisini kazanmış tam bir feregat ve imanla çalışıyordu.Bu sebepten halkın bir çok yardımlarına kavuşuyordu.Uşak Müdafai Hukuk Cemiyeti reisliğini yapan merhum hoca İbrahim Efendi (Kütahya Mebusu Uşak'lı İbrahim Tahtakılıç) ,cidden bu vazifenin başında yüksek bir idare kudreti gösteriyordu.Ona herkesin çok emniyeti vardı.Diğer taraftan, ileri gelenler ve aydınlar şuurlu bir Kuvayı Milliyeci olarak çalışıyorlardı.Bu arada o zaman pek genç yaşta olan şimdiki Kütahya mebusu arkadaşım Alaettin Tiritoğlu en ileri giden bir Kuvai Milliye ruhlusu idi.O ,Umumi ve mahalli çalışma ve teşkilatlandırma işlerinden başka başka bizzat kendisinin teşkil ,idare ve iase ettiği ufak bir milli kuvvetin de

kumandanı idi.Giritli Tahsin isminde bir subayı da muavin olarak beraberinde tutuyordu.Uşak'ta ilk teftiş ettiğim milli kuvvet bu müfrezecik oldu.

Muhitte bu gayret ve vatanseverliği takdirle gördükten sonra bazı teşkilata başlanıldı.Evvelce teşekkül eden Uşak Hücum Taburun'dan başka ihtiyat erlerden 250-300 silahlı Uşak Milli Piyade Taburu kuruldu.Bu taburun durumu bana güven vermiştir.Atlı teşkilat yapma imkanını da aradım; buna da her taraftan yardım sesleri geldi.Pek az zamanda merkezden, nahiye ve köylerden dört bölüklü biy Uşak Suvari Alayı teşkil edildi.Silah, at herşey kendilerinin idi.Uşak'lıların bu husustaki yardım ve faaliyetlerini Uşak'ın Milli Mücadele tarihinde daima şükranla yad etmekteyim.

Alaşehir'in düşman tarafından işgalinden sonra Uşak Cephesi kurulmuştu.Orta Anadoluya yol veren Gediz ve Dumlupınar geçitlerinden aşmak için bir istifa ordusu Uşak'tan geçmek mecburiyetinde idi.İşte bunun için Uşak'ın büyük stratejik önemi vardı.Garp Cephesi kumandanı Uşak cephesine bir tımenden başka diğer bazı milli teşkilat da tahsis etmişti. Bu sebepten Uşak'ta Kuşçubaşı Eşref çetesi, İnay'da binbaşı Abdi'nin Konya'dan gelmiş çerkez İlyas ve Arnavut çeteleriyle gayretli Üsküplü jandarma yüzbaşısı İsmet'in Uşak Hücum Taburu bulunuyordu.Uşak'lıların teşkil ettiği bu tabur disiplinli ve güvenilir bir kuvvetimiz idi.Çete verdiğim diğer milli birlikler güven verecek bir mahiyet göstermiyordu. Mücahidin kumandanı unvanını da taşıyan Kuşçubaşı Eşref

Uşak'ta bulunuyordu. Ve aralıksız Sandıklı taraflarına inerek at ve silah toplamak teşkilatı büyötmek hevesiyle ısrarla benden izin istiyordu.

Afyon mudafai Hukuk kongresinde Atatürk, Hükümetim nüfuzunu ve Kanunu icraatını kuvvetlendirmek lüzumundan bahseymiş ve direktifler vermiş olduğu için halkı rahatsız edecek surette ulu orta silah ve at toplamak tekliflerini kesinlikle red ediyorum. Bu sebepten Kuşçubaşı küskün oturuyordu. İleri hatta İnay'da bulunan Binbaşı Abdinin çeteleri Eşme ve Elvanlar taraflarına keşfe gitmek bahanesiyle Yunan işgal mıntıkası içindeki Türk köylülerinin canlarını sıkacak hareketlerde bulunuyorlardı. Ganimet diye getirdikleri eşya ve hayvanlar hep bizim Türk köylerinden alınıyordu. Eşme müftüsübana mektuplar yazar şikayetlerde bulunurdu. Bazı Milli teşekkürler bu şoursuz hareketlerle zararlı idi. Bunlardan istifade edemeyeceğini anladım. O sıralarda Bolu taraflarında lüzum hasıl olduğu için cephe kumandanı Arnavut çetesini istedi. Memnuniyetle yolladım diğerk Çerkez çetesine de izin vererek Uşak Hücüm Taburundan bir bölüm ayırarak gönderdim. Çerkez Ethem'in kumandasında toplanmış, Yunanlılara karşı saldırı hareketlerine başlamıştı. Cephe Kumandanı bu hareketin Uşak'ta bulunan birliklere ve Uşak Müfaai Hukuk Cemiyetinin yardımleriyle desteklenmesi emretmişlerdi. Bu yardımlar ve destekler hep Birinci Kuvayi Seyyare'ye yapıldı. Taburlarının mevcudu ,en kuvvetlisi ikişer yüz olan 131.nci

Yarbay Besim'in alayını bir batarya ile ve Tümen Kurmay Başkanı Yüzbaşı Adil'in refakatinde Demirci Muharebelerini yolladım. Jandarma yüzbaşısı İsmet'in Uşak Hücüm Taburu Demirciye gitti. Çok az olan cephane ve bombalarımızı da hep oraya yollamıştık. Bu sebepten Uşak cephesi zayıflamıştı. Tümenin Uşak cephesinde kalan 68 ve 69 .ncu alayları er, silah ve giyim itibariyle pek zayıf denecek derecede idi. Elde güvenilecek yedek kuvvetli yalnız Uşak milli Süvari Alayı kalmıştı.

Demirci muharebeleri ve Uşak cephesinde gösterilen keşif ve teşkilat faaliyeti Yunanlıları fazla kuşkuya düşürmüştü, Yunan Başkumandanlığı Alaşehir ve Salihli taraflarında mühim kuvvetler toplamağa başlamıştı. Çerkez Ethem'in Demirci'deki teşebbüsleri olumsuz sonuç verdiğinden Yunanlıların Uşak yönünde Üstün kuvvetlerle genel taarruza geçmeleri, kuvvetle bekleniyordu.

UŞAK YÖNÜNDE YUNAN SALDIRISI VE UŞAK'IN İŞGALİ

1920 senesi Ağustos'un birinci gününden 27. nci gününe kadar Uşak cephesinde keşif faaliyetinden başka önemli , bir hareket olmamıştı. Sessizlik devam ediyordu. 27 Ağustos günü üstün düşman kuvvetleri (Ağrıboz ve Adalar tümenleri) Alaşehir'den hızlı bir ileri hareketle Uşak yönünde saldırıya geçmişlerdi. 23. Tümen 1500 mevcutlu idi. Uşak'ı örtmek ve savunmak için

Sarayköy-k lk y-Karakuyu-Karahasan hattında yuvalanmış ve sol yanı ile selikler köyüne kadar uzanmıştı.Uşakta Kurban bayramı izin yüzünden mevcutları az olan Uşak milli piyade ve atlı bölükler bırakılmıştı.Bunlarda Saray köyü üzerine ilerleyen düşman koluna karşı cephe almak üzere o tarafa sürülmüşlerdi.

Düşman sandıklı köyü- ardak-Sarayköy hattına yanaşmıştı.Bu suretle Uşak Muharebesi başlamış oldu.Yunanlılarla beraber hareket eden hain musa çetesinin kılavuzluğu sayesinde gece karanlığında Yunanlılar Saray köyü ile K lk y arasında bulunan y ksesk kayalık tepelere çıkmayı başardılar.Daha o gün demirci muharebelerinden dönen biri 44 , diğeri 108 mevcutlu iki taburumuz ve Uşak'ta alakoyduğum bir hücum bölüğünün b y n gayretlerine rağmen gece mukabil taarruzlarmız bu tepedeki s şmanı artmak imkanını vermedi.28 Ağustos sabahı muharebe düşmanının hem tabiye ve hem büyük kuvvet üstünlüğü ile devam etti.En az 121 bin piyade ve bize nazaran çok kvvetli topçu ve  vari b l kleriyle saldırıya devam eden düşman saldırının ağırlığını Karakuyu ve K lk y arasında bulundurmakla beraber bizi her iki yandan kuşatmak için başka önemli kuvvetlerle ele geçirmek kararında idi.

Bu suretle Uşak ovasında bütün kuvvetlerimizi esir ve yok etmek planını planını takip ediyordu.Bu m thişplanı önlemek için Uşakı üzüntü ve özlemle geçici bir zaman için bıraktık.Fakat kıtalırımızı düşmana esir bırakmadan yeni

muharebeler için bir an evvel muntıksanına almağa çalıştık. Güzel Uşakı bıakanlar onu hiçbir zaman hatırlardan ve gönüllerden çıkaramadı. Kurtuluş gününe kadar olan gıyduğu acılara katılarak iki sene hasretini çekti. Allahta Uşak'ın kurtuluşunu tam iki sene sonra ve aynı günlerde benim birinci kolordumun kahraman birliklerine nasip etti. Yunanlıların Uşaka ilerlemelerinden maksatları neydi?

İzmirin Hinterlandı olarak İngiliz generalı Milenin yain ettiği askeri ve siyasi hududu haricinde yapılan bu yunan ileri hareketinde: ayrıntılayıle haber aldığı uşaktaki milli heyecan ve kaynaşmanın askeri hazırlık ve teşkilatkanmanın büyüklenmesine ve kuvvetlenmesine meydan bırakmamak kuvvetlerimizi dağıtmak ve Büyük Millet meclisi hükümetinin azimli gayretlerini ve bilhassa halka olan nüfuzunu kırmak maksadını görmek uygun olur. Esasen yunanlılar Uşak hareketinden sonra birinci ve ikinci inönü muharebelerine ve sakarya muharebesşne dahi hemen aynı maksatlarla girmişlerdi. Anadolu içlerine ilerledikçe Türk kuvvet ve direncini artırmakta Türk ordusunun düzen ve kuvvet bulmakta ve Türkiye Büyük Millet meclisi Hükümetinin faaliyet ve başarılarının Yunan emelini boşa çıkaracak bir durum almakla olduğunu gördükçe ileri harekete deva etmeğe çalışıyorlardı.

1 EYLÜL

İki yıl üç gün yunan işgalinde kalan Uşak kenti, 1 eylül 1922 tarihinde şanlı Türk süvarileri tarafından kurtarılmıştır.

Uşak , o gün tarihinin en mutlu anlarını yaşamış ve o günü bayram yapmıştır.Kurtuluşu mücdeleyen ezan selerine; saran sarsan,halkını sokaklara ugratan bir sevinc ve heyecan dalgası kaplamıştır.

Düşmanın giderayak çıkardığı yangınlar savunmasız insanlara uyguladığı insanlıkdışı işlemlerde, bu tanımı güç coşkulu havayı tam oarak bozmamıştır. Yunan başkomutanı general Trikopisin arkadaşlarının ,2 eylül 1922 tarihinde Göğem köyü yakınlarında teslim alması ,ertesi günü Uşakta Mustafa Kemal Paşa huzuruna çıkarılmasını sağlamıştır.Uşak düşmanın ,kesin yenilgisini kendi başkomutanı agzından bütün dünyaya duyurduğu mutlu bir belde olmuştur.Bu parlak sonuç Atamızın önderliğinde 3 yıl boyunca akla hayale gelmeyecek özverilee katlanan kanlı özgür ve insanca bir yaşam için gözünü kırpmadan akıtan Türk Milletinin eseridir.1 eylül Kurtuluş bayramlarında Uşak gençliği ulusal kurtuluş savaşımızda kaybettiklerimizin ve kazandıklarımızın bilincine daha fazla ermedi.Türk toplumu için tek çıkar yol olan Atatürk ilkelerine sarsılmaz inancını tazelemelidir.

UAŞAKTA BİR EYLÜL KURTULUŞ BAYRAMI

Huzurunda toplındık yüce Atam'ın
Bugün Uşak'ta atıyor kalbi vatanın;
Tuhları şadolsun toprakta yatanın . . .
Bugün bir eylül bayramı var Uşak'ta

Trikopisi esir alır muzaffer paşa
İzmirde son verir kutsal savaşa
Yanında Fevzi Kazım ve İsmet Paşa
Bugün bir eylül bayram ve Uşak'ta

Dağlardan top sesleri duyurulur
Türk askeri caddeleri doldurur
Yunan kaçar Uşak şehri kurtulur
Bugün bir eylül bayram ve Uşak'ta

Bayrak bayrak donanmış caddeleri
Tüfeği elinde yaşlı gaziler
Efeler zeybekler koca nineler
Bugün bir eylül bayram ve Uşak'ta

Murat dağlarından eser yelimiz,
Dokuz seleden akar selimiz . . .
Bahçelerde açar renk renk gülümüz
Bugün bir eylül bayram ve Uşak'ta

Uşaklıyız,güler,oynar,çoşarız;
Yıllar öncesini tekrar yaşarız

Yunan sürüsünü çiğner aşarız
Bugün bir eylül bayram ve Uşak'ta

Vursun davul çalsın zurna oynasın zeybeklerim
Bu benim bayramım benim şenliğim
Gediz çayı gibi coşar benliğim
Bugün bir eylül bayram ve Uşak'ta

UŞAK COĞRAFYASI

Uşak ilimizin arazisi genellikle engebelerdir. Ancak bu engebelerin arasında olan düzlükler plato ve yayla karakterşnde olup mahalli ovalar bulunmaktatdır. Uşak ilinin başlıca iki ovası il yüzölçümünün %5,5'lik küçük bir bölümünü kaplayan ovalar Uşak ve Banaz ovaları bahsedeceğimiz ovalardır. Bunların diuşında mahalli dediğimiz nohut ovası (aynı isimde derpende bağlı olup mahalli olup, Nohut ova Trenistasyonunda vardır. Yine banazın köylerinden olan Comburt ovası, tarıma elverişli düzlükler ovalarımızdır. Şu halde uşak, Banaz, Nohut ve Comburt (Ayrancı) ovaları Uşak ilinin ovaları diyeceğimiz verimli düz arazilerdir.

Uşak ovsından ve Banaz ovasından ayrıca bahsedeceğiz fakat halk deyimiyle 'insanı diksen yetişir' denilen bu verimli toprakla şimdi sahil şeritlerinde olduğu gibi düzensiz bir yapılaşma ile harap edilmektedir. Yılla öncesinin şöyle tepeden baktığında yeşil bir deniz görünümüyle insanın içine ferahlık veren Uşakın hububat anbarı konumunda her iki ovamızda. Besane, Bağdamı, yazlık, villa,

fabrika,depo, vs. Gibi değişik ve dağınık bir yapılaşma ile hüzün ve elem verici bir hal almıştır.Hayırlısı olsun demekten ve buraya tarihi boyunca bir not olarak bunu yazmaktan başka elimizden gelen birşey yok.

UşAK OVASI

Adını yanında kurulan Uşak şehrinden alan bu ova doğu-batı yönünde uanmaktadır.Uşsk ovasının tabanı kalın bir alüvyon tabakasıyla örtölüdür.Uşak ilinin doğusundaki esas alüvyal alan 10km. Uzunlugunda ,5-6km. Genişliğindedir.Bu ovanın en önemli kısmını oluşturmaktadır.Bunun doğu ve batısındaki alüvyal olaylar,ise,kuzey doğu kenarı birden bire yükselir.Güneyi,yükseltisi 100 metreyi bulan taraça halindeki bir tepe ile çevrilmiştir.Fazla yüksek olmayan bu sırtlar kumatşı,kil ve konglomeralrdan oluşmuştur.Ova kenarında neogen kalkerli içine almış Çanlı Çayı vadisi boyunca güneye doğru uzanır.Uzunluğu 12km. Olan Uşak ovasının alanı 55.000 dönüm kadardır.uşak için ekonomik değeri büyüktür.Pancar başta olmak üzere arpa,buğday,haşhaimısır,,nohut gibi ürünler ,elma,kiraz ve vişne gibi meyve ağaçlarıyla dolu iken diğer ekili arazilere göre en az beş on kat daha fazla verim

elde edilirken son yıllarda ekim dikimden ziyade yerleşim alanıolarak işgal altında olanUşak ovasının geleceği geçmişi gibiaydınlık görünmüyor.Bir gün yığınlarından örenlerle dolmuş bir kıraç arazi konumuna düşerse ? hem toprak anaya hemde kendimize ihanet etmiş olacağız.

BANAZ OVASI

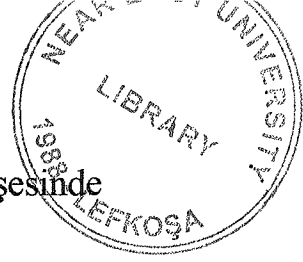
Adını üzerinde kurulduğu banaz kasabasından alan bu ova kuzey dogudan güney batıya doğru uzanmır.Alanı 65.000 dönüm kadardır.Düz bir ovadır.Uşak ovasından yüksektir.ovanın ortasından Banaz Çayı geçer ve araziye verimli bir şekle sokar.Banaz ovası, tarıma çok elverişlidir.bol miktarda tahıl şeker pancarı yetiştirilir.son yıllarda meyvecilik artmıştır.Özellikle elma bahçeleri çoktur.Buna bağımlı olark soğuk hava depoları yapılmıştır.Son yıllarda ise Uşak ovasında bahse konu olan yapılaşma furyası bariz bir şekilde kendisini göstermektedir.Banaz ovası oluşum verilişini uşak ovasının hemen hemen aynıdır.Banaz ovası kuzey –Batı kiserpantin kütlesi hariç, hemen her yerde neojen yaşlı kumtaşı,kil ve konlo meralar içerisinde açılmıştır.Daha sonra Banaz çayının geçirdiği alüvyonlarla dolanarak bugünkü halini almıştır.Fabrikalar, resorantalar,benzin istasyonları besin damları vs. Başını alıp yürümüştür.Nerde ne zaman durar bilemiyoruz.İnşallah durur ve durdurulur.

SİVASLI OVASI

Uşak ve Banaz ovalarından farklı olarak olmuştur. Nitekim ovanın doğusunu sınırlayan palazoyik yaşlı metemorfitlet ile neojen ve kuartener formasyonları arasındaki sınır bir fayla takabül etmektedir. Fay dikliği her yerde ovaya egemendir. Fay, pre-neojen yaşındadır ve faylanmayı takiben , batıda oluşan çukurluk içerisinde neojen sedimantasyonu kendini göstermiş daha sonra bir taraftan fayın tekrar otnaması diğer taraftanda aşınım nedeniyle alçalan kısımlara alüvyonların dolması sonucuyla Sivaslı ovası meydana gelmiştir. Alüvyal ova kuzey-güney yönlü olup eğim bunun tam tersine doğudan batıya doğrudur. Sivaslı ovası Uşak ve Banaz ovaları gibi fazla verimli olmamakla birlikte çalışkan sivaslı halkı bu ovada bereketli mahsuller elde etmektedir. Sivaslı ovası mevcut konumunu korumakta olup yöre insanları tarafından parselasyonuna tabii tutulmamaktadır. Temenimiz’de bunun böyle devam etmesi Sivaslı ovasının bir tarım ambarı olma konumunu devam ettirmesidir.

UŞAK FOLKLORÜ

Belki yüz belki bin defa geçmişimdir bu sokaktan. Çocukluk yıllarımdan sinemaya gelişlerinde sebze pazarına bugday pazarına gidişler hep bu yoldan olmuştur. Eski fayton pazarına Çoğunlukla bu sokaktan gecerdim. balık pazarına ,

ayakkabıcılar çarşısına da bu sokaktan gecerim. Yeni Uğur sinemasının köşesinde
şimdiki İlyas Lokantasının tam karşısında akmayan bir çeşme var. Suyu kurumuş
veya Belediyece kesilmiş onu bilemiyorum, fakat bu çeşmenin, n tam önünde iki
adet çöp bidonu, çeşmenin aharında yakılmış naylon kalıntıları çeşmenin ön
cephesi sis duman içerisinde yine bu sokaktan geçiyordum; İşte adına Türküler
yaptığımız halk arasında nice öyküleri anlatılabilen mahalli poyunlarımızla da
folklorumuzun bir mozoyiğini oluşturan islice çeşmelerinden birisi kültürümüzün
son kalıntılarından. Bugüne kadar sahip çıkamamışız.! Yine de çıkmıyoruz. Bu
duyarsızlık nmeden kaynaklanıyor bilemiyoruz? Bildiğimiz tek şey var,
geçmişimize sahip çıkmayışımız, Kültürümüzün bir parçasının yok oluşuna
seyirci kalmamız.

UŞAKTA YUNAN MEZALİMİ

YANGIN VE KATLİAM

Yunanlıların Uşak civarında yaptıkları mezalım kanlı ve mabus kırıcı
olmuştur. Şehrin etrafında 300 den fazla yunanlılar tarafında şehit edilmiş
musluman cenazeleri bulunmuştur. Öldürdükleri muslumanları evvela soymuşlar,
üstlerinden para, mücevherat vesair nevarsa tehdit ile gasp ederek almışlar. ve
ondan sonra biçareleri pek feci bir suretle öldürmüşlerdir.

Müslüman mezarlığında büyük bir facia olmuştur. Altı müslüman kadını alet-i tenasüllerine kazık sokulu halde bulunmuştur. Bu kadınların baslarına da kesik gövdelerini üzerine koymuşlardır. eğer ordumuz yetişmemiş olsaydı bütün halkı kesecek, kasabayı da bombalarla baştan başa tahrip edeceklerdi. Yunanlılar bunu alenen söylemişlerdir. sekizyüz hane yerli Hristiyanları Yunanlılar zorla götürmüşlerdir. Askeri istihbartca Fotoğrafları alınan şehitler şunlardır.

Uşak kasabası fecayiine ait tahkikat ve bu fecayi teyit eden tahkikat raporu o sırada Fransız teb'asından mösyü Şari tarafından görülerek Mösyü Mjen vasıtasıyla Fransız hükumetine bildirilmiştir. Uşak yanlıları hakkında resmi tebliğler'den No:9

1 Eylül 1338 – her tarafta ordularımız öünde çekilmekte olan düşmanın müslüman halkı çeşitli mezalim katil ve imhaya ve köylerle kasabaları yakmaya devam ettiği ve bu meyanda Eskişehir ve Uşak'ta büyük yangınlar meydana getirdiği ve Uşak ovasındaki köyleri yaktığı görülmüştür.

2 Eylül 1338 – Uşakta takriben ikibin evin Yunan mevkii kumandanlığının emri ve nezaretiyle hususi surette yatıldığı ve yuzlerce kadın ve cocugun insanlığın yüzünü kızartacak her türlü vahşetlerle katil edildikleri tahakkuk edilmiştir.

UŞAK KAYMAKAMLIĞINDAN ÇEKİLEN BİR TELGRAF

Uşak kasabasının kurtarılması esnasında kasabada Yunanlılar

tarafından çıkartılan yangında 1785 ve ile alı yüz otuzdört dükkan ve on altı camii ve mescit yandı.kaymaklığın işarına atfen Kütahya mutasarrıflığından mefrud 16-17 eylül 1338 tarihli telgrafnamede bildirilmiştir.

**Dahiliye Vekili Namına:
Müsteşar Ahmet Münir**

BİR İNGİLİZ GAZETECİSİNİN UŞAKTAN GAZETESİNE ÇEKTİĞİ TELGRAF

Yunan oruduyla harp hare-katına takip eden daily telgraf gazetesi muhabiri 24 eylül 1922 tarihinde gazetesine şu telgrafi çekmiştir:
Uşk'ta iken benzin tenekeleriyle yangın bombalarının şehir dahilinde dağıldığını gözlerimle gördüm.Yunan zabıtları şehrin yakılacağı bana şahsen hatırlattılar.Ric'atin başlangıcından sonuna kadar yunanlıların kundakcılığı devam etmiştir.

BİR MEBU'SUN MÜŞAHADELERİ

Besim atalay beyin yeni gün gazetesine verdiği izahat şöyle:

-Daire-i intihabiyenizi nasıl buldunuz ?

-Harap ve perişan buldum.Bilhassa ve Uşak ve ahalisi çok hırpalanmıştır.Öyle

köyler var ki barınmak içinev bile bırakmamışlar,köyün akli eren adamları sürülmüş, mallar götürölüş, harmanları yakılmıştır.Ordunun hareketindeki surat olmasaydı bugunku halkın hemen hepsi öldürölcekti.

Düşman Uşak'ı tamamen yakmak ve halkını hepsi öldürmek üzere tertipler yapmış fakat kahraman ordumuzun yetişmesi üzerine şehrin ancak yarısı kurtarılabılmıştır.Uşakta iki bin ev,bin dükkan, on beş camii yanmış bin kadar da Türk öldürölmiştir.Cinayetler muhtelif şekillerde yapılmış bir kısmı diri diri yakılmış, bir kısmı kesilmiş, bir kısmı da kurşunla öldürölmiştir.

-Valide ve hemşireniz ne suretle şehit edilmiştir ?

-Kurşunla şehit edilmişlerdir valide ve hemşire evin büyük kapısını tahkim ile meşgulken dışarıdan atılan kurşunlarla şehit düşmüşlerdir.Hemşirem derhal ölmüş,validem on iki saat kadar yaşamıştır.Validem etrafında ağlaşan torunlarına *evlatlarım ağlamayın,biz bugünü arıyorduk; işte bu askerimiz giriyor.elbette bizim gibi şehitler ve kurbanlar olacak ki, bu topraklar küffardan kurtulacak.Validenizle biz şehidiz.İkimizi bir mezara koysunlar.Biz tanrı huzuruna birlikte çıkalım..."Demiş.

Hemşirem daha evvelce karşılarında yanmakta olan bir komşu evini sönmek üzere su taşırmış.kendisine; Söndürme, seni öldürürüz." Diye düşman askerlerine; "Sizde gavur inadı varsa bende de Türk inadı var.Bildiğiniz haltı

yapınız.” Demiş.ve ilk kurşunu orada almıştır.Uşak ve havalisinde mezalim yapanların çoğu yerli ermeni ve rumlardır.Yunan askerleri en cok hırsızlığa ve soygunculuğa ehemmiyet verior.Ermeniler ve rumlar yangın yakmaya, adam öldürmeye çalışıyorlardı.

Uşakk’taki Yunan Mezalimi Hakkında Bir Fransızın Çok Şayanı Dikkat Olan Raporundan Alınan İbretli Bazı pasajlar:

Yunanlıların denize döküldükleri tarihe kadar her geçtikleri Türk toprakında yaptıkları mezalimi gözleriyle güren ve sırf müşahadelerine istinaden hukumete bır rapor takdim eden feransız teb’asından mösyö Şarl jiro diyor ki...

Evmizin ancak birkaç metre ilerisinde bulunan ve ikinci fırkanın kalem dairesi olarak kullanılan bina ateşe verilmiştir.Civar evler tamamıyla haşat oldukları için derhal başka bir yere taşınmak mecbureiyetini hissettim.ve bu esnada yüksekte olfugu için ovaya nazır bulunan evinin penceresnden karşıki ovada on kadar köyün yanmakta oldugunu gördüm.Şehirdeki yangın gitgide şiddetlendi.Yangınlar, ahşap binalara yangın bombaları atmak, benzinli pacavralar kullanmak suret ile ortaya çıkarılmıştı.Bir an içinde şehir alev içinde kalmış aynı zamanda Türklerin ağlayış ve feryatları mutemadi bir inilti halinde etrafa yayılmıştı.Amansız bir katli,am başlamıştı.İstinasız erkek,

kadın, genç, ihtiyar, çoluk çocuk bu faciada kurban ediliyordu. Genç kız ve kadınların nasmuslarına tecavüz bu vahşet sahnesinin en adi vakaalarındı.

Yangın çıkmakla meşgul bulunan askerlerin arasında yerli rum ve ermeniler askerlere rehberlik etmekle ve Türk eşref ve zenginlerinin evlerini bunlara göstermekteydiler. Bunların servetleri yağma edildikten sonra ekserisi ölüdüyordu. Kadınların kollarındaki bilezikler ve kollarındaki altınlar gasp oluyor, evleri tecavüze uğrayan Türklerden bazılarının hayatları büyük bir meblağ mukabilinde bağışlanmakta ise de bu da muemmen değildi. Çünkü: Firariler bir sel halinde kurtulabilmek için büyük bir tehlikeyi göze alarak şehirden uzaklaşmaktan başka çare yoktu. Şehir dahilinde tahrip ve hırsızlık büyük bir facia halini almıştı. Yangından kaçanların üzerine yaygın ateş kursun sıkılıyordu. Evlere girip çıkmak yasaktı. Bir eve giren veya çıkabn Türkler üzerine ateş açılması için kumandan tarafından emir verilmişti. Müdür muavinliği vazifesini ifa etmekte olan izmir Fevkalade komseri mumessin Kiryakidis halkın feryat ve figanı ayyuka çıktığı kurtulmak için mezarlıklara sığınan kadın ve çocukların üzerine ateş edildiği veya diri diri yakılmakta olduğu feci dakikalarda evinde

eglentei tertip ederek gramofon calıp kafaya cekıtyrdu.Ferdası Cuma
gunu yangın elan tahribatına devam etmekte idi.

.....
Bu rapordaki ifadelerin tarafgirliğe mustesna olmayıp tamamen
musaade ettimğim gercekleridir.4 kanunu evvel 1922 tarihinde Uşakta
yazılmıştır.

2 – EYLÜL ULUBEYİN KURTULUŞU

Yunan işgali görmüş.İhtıyarlardan ve çeşitli kaynaklardan alınan bilgilere
Göre.

Yunan işgalinden hemen önceki çalışmalar:

Yunanlılar mayıs 1335 (15 mayıs 1919) da izmire çıktıktan sonra batı
anadoluda yayılmaya başlaılar zamanın yunan başnakanı Venizelos “salihli”

Kadar işgal edelim.Daha ileriye kadar gidersek anadolu bize mezar olur demesine
rağmen yunan kralı Konstantin in ankaraya kadar anadolunun işgalini istemesi
uzerine batıdan başkılmak uzere anadolu adım adım işgal edilmeye başlamıştır.

İzmirin işgalinden birgun sonra 1336 (1920) yılının eylul baslarında
yunanlılar once may ıstasyonunu, hemen ardında uluneyi işgal ettiler.Halk bu tür

işgalı beklediğinden ayrıca tevamlı olarak ilçe merkezi Uşaktan ve heyeti nasih'a dan alınan emir gereği ulubey ve köyleri yunana karşı koymayın. Yagma ve katliam yapabilirler diye uyarıldığı için yunanlılara karşı konulmamıştır. Yunanlılar Uşak ve çevresine Uşakta Milis alay, Eşref alayı kurulmuştur. Bu alayın komutanı biliğin deli ahmet adında bir zattır. Mahıyyetinde heyet-i görev yapan bir kişi vardı. Bu alay koyunde yatar kalkat orada talım ederdi. Bu olayın ulubeyde uzantıları vardı. ayrıca Uşakta bir Kuvayı milliye otgutu kurulmuştur. Bu örgütün İbrahim bey (tahtakılıç 1927-1931-1935 yılında Uşakı temsilen. Kütahya milletvekili). yönetiyordu. Bu örgütün ulubeydeki temsilcileri Osman efendi (Osman Toklu), kardeşi sarı Ali (ali Toklu) ve hacının Osman (Osman Türker) idi. Uluneydeki Kuvai Milliye celierın başı olan bu kişilerin yunanlıların muhbirleri tarafından izlendikleri iç işgal sırasında çok eziyet öekmişlerdir. Zaman zaman hapsedilmişlerdir. Yine işgalden önce çerkez ethemnin yiğeni olduğu sanılan Çerkez eşref yunanlılara karşı kullanılmak üzere 65 adet kuvvetli atı Ulubeyden toplayarak götürmüştür.

YUNAN İŞGALİ

Yunanlıların ulubeyi işgal etmeden önce uçakla alçaktan uçarak yer tespiti yapmışlardır. Yukarda belirttiği gibi 1336 (1920) yılının eylül ayı başında bir ikinci vakti boru ve trampet çalarak inay köyünden bugunku sığır yolu mevğine

geşdiler.Hemen burada ve daha sonra sırası ile yağlı göl ile develi harman yeri.çevresinde çadırlar kurarak Ulubeyi işgal ettiler.Heyeti Nasihanın uyarıltıları doğrultusunda işgalcilere karşı hiçbir direniş olmadı.İşgalciler bu ara evleri tespit ettiler.Ev sahiplerine bir oda en çok iki oda bırakara diğer odalara kendileri yerleştiler.Ayrıca camileri işgal ederek bu aralara da yerleştiler.Burayı depo gibi kullandılar.Nahiye merkezine bir karakol kurdular.Önce Ulubeye topçu birliğı geldi.Bunların çok miktarda kadanası vardı.Birlik kumandanı Gavroka idi.Bunlar halka ıyı davranmışlardı.ancak bundan sonra gelen suvarı alayı çok edepsiz olup halka çok eziyet etmişlerdir.

İşgalin birinci yılında hatmanlardan bugday arpa almaya başlamışlardırÖzelliklere elleri erdiyi gucleri yettiğı surece eziyet etmeye çalıştılar.Kasaba dışına çıkma izine bağlandı yol baslarında gece gündüz nobet tuttular.Halk kendi işinden çok yunanlıların angaryasını yapıordu.Yunanlıların esas karargahları çivril ve afyona yakın olduğu için Alfaklar koyunde idi.Ulubey ve köylerinden toplanan un, yumurta, saman, arpa vs. Yükler.Mhalle muhtarının tespit ettiyi sıraya göre 40-50 kagrı veya arabayla alfaklar koyune tasınıyordu.

Afyon ve Eskişehirde yunanlılar işgal ettiğı için ulubeyden burdan angarya ya goturulmuştur.İşgalciler işgallerinin ikinci yılında sayılarını 11-12 yasından büyük erkekerı ncarsı cammıde doldurarak yakmak istediler.Anca yakamadılar.İnaydaki merkez komutanın olaydn haberdar edilmesiyle yakmak

işlemi gerçekleşmedi yunanlılar bu beyde kaldıklarımıkı yıl içinde halkı angarya işleriyle ılıgılı olartak devamlı sıkıntılı gunler yasatmışlardır.,Halkın ellerinden kendlerine yararlı olabilecek herseyı almışlardır..

İşgalsırasında erkekler dışarı çıkamsıkları için kurtuluş svaasının çeşitli safhalarına katılmamışlardır. ancak seferberlik sırasında asekere alınmış kaskas cephesine bulunan uubey ve cevresinde asker kişiler oradan buyuyk taarruza katuldılar.Bunlar ÇakalAhmetlerin Mustafa Cavuş,Şerif Hacıoglu Mustafa Cavus, Osman Çavustur.Bu cevreden seferberliğe çok kişi katılmıştır.ancak bunların çok büyük bır cogunlugu çeşitli cephelerde şehit olmuşlardı.

YUNANLILARIN ÇEKİLİŞLERİ:

Yunan kuvvetleri meydan savaşı için afyına gıtmışlerdir.30 ağustosda ordumuzdan yenilirken kacarken once İnaybey koyunu sonra Ulubey çarsının bır kısmının, çolağın kahvseını kundaklamak suretiyle yaktılarçHalk evlerine kapandığı için mahalleleri yakamdılar.Yunanlılar kacarklen bu cevrede pek çok esir bırakmışlardır.Bu esirlerden işgal sırasında çok eziyet edenler derelerde kursunlarak öldürülmüştür.Diğerleri Yunan ordusunun arkasından kaçmıştır.

Aynı gün yunanlılar kaçarken Beşir Mehmet, Yunan işgali sırasındaki nahıye muduru Mustafa beyi Yunan yanısı olduğu için öldürmüştür.

İŞGALDEN KURTULDUKTAN SONRA ULUBEY

Yunanlılar 2 eylül 1938 (1922) de ulubeyde kaçmışlardır.Bizim askerimiz ve suvarımlerımız geldiğı zaman büyük sevinc gosterileri olmuştur.İlk defa suvarılar gelmişlerdir.Halk neyi var beyi yoksa yardımlarını koca kahveye getirmişlerdir.Buradaki boş alana kazanlar kurulmuş,askerlerimize üç gün yemek verilmiştir.Cumhuriyetimizin ilanından sonra özellikle ,lk on yılda kurtuluş günleri büyük coşku ile kutlanmıştır.Son yıllarda yine aynı heyecan ve coşku ile kutlanmaktadır.Türk üm varolma mucadelesi olan kurtuluş savaşı ve dolayısıyla ulubeyın dusmandan kurtuluşu kutlanmaktadır.

MANİLER

Su koydum su tasına
Gül koydum ortasına
Beni yardan ayıran
Çıkmasın haftasına

Suya gidiyorum suya
Elmayı soya soya
Kaldır yarım şapkanı
Bakayım doya doya

Sevdiğimi alına
Gönüller bir olunca
Samanlık seyran olur
Sevenler kavuşunca

Şu dağların inciri
Saatimin zinciri

Benim sevdiğim oğlan
Gönlümün güvercini

Kızılacak dalımsın
Gönlümün malısın
Oğlan sana varacağım
Sen beni alırmısın

UŞAK YÖRESİ BULMACA VE BİLMECELER

- Agacı oymuşlar içine dünyayı koymuşlar:Radyo
- Küçük küçük adamlar seytiyan don giyerler:Kibrit
- Bir kilimim var yarısı dokunmuş,yarısı dokunacak:El
- Derin kuyu gümbür suyu:Çizme
- Küçükük mezar dünyayı gezer:Göz
- Dam ardında dana büyür:Osuruk
- Aşa katık, göte kabak:Koyun
Kuyruğu
- İncecik boyu var,tepesinde gülü var:Kibrit
- Dedemin sakalı suya batar:Keçi
Sakalı
- Dam ardında dedem sarık sarınır:Lahana
- Yeraltında kervan geçer:Karinca
- Yer altında kara çömlek:Turp
- Dizime kadar kuyucuk:Çizme

UŞAK YÖRESİ ATASÖZLERİ

Davulun sesi uzaktan hoş gelir

Davul dengi dengine çalar

Deli deliyi görünce değneğini saklar

Delik taş yerde kalmaz

Delilik bir saatir efelik bir sene

Delinin aynısı buynuzu mu olacak ?

Deve büyük olsa da eşşegin arkasından gider

Domuzdan toklu olamaz

Dostluk pazara kadar değil mezara kadar olur

Düğün arpasıyla at tavlalmaz

Dünya malı dünyada kalır

Düven öküzünün ağzı bağlanmaz

Düşenin dostu olmaz

Dost kara günde belli olur

Dinsizin hakkından imansız gelir

Dünya yanmış umurumda değil

Dağ deyip dangırdama çalı arkasında insanlar vardır

Düşünü azdırırda suyunu ısıtıvermez

Düş olmayınca iş olmaz

UŞAK AĞZI SÖZLÜK

Gügüm : tek boğazlı

Gayıl olmak: Razi olmak

Gece tu: Gece vakti

Geleç : kere

Gıngırcık: tahteravalli

Gücüle :Güçlülükle

Gözcük : şekil

Gedik : İki tepe arası

Gücenmek : darılmak

Garmak :karıştırmak

Galle : Yuvarlak

Garı : eş, avrat

Gözermek : Nazar değmek

Gargavas : Basit ayakkabı

Gazık : Podur ucu sivri ağaç

Garıkmak : Sesi kısılmak

Gulbat : kaba biçimde

Gallengoz:sümüklü böce

Gastan : yalan

Geme :Fare

Germek: Tavuk şişi

Gebermek : ölmek

Gönek : İç gömlek

Gancık :Dişi

Gıt : Az

Gıtlık : Yoksulluk

Gehermek : Getirmek

Gumere : Surahi

Gubuz : Yalan

Gidişmek : kaşınmak

Geygi : Giyecek

Gınık : Beleş

Gıtmek : Ütmek

Güme : Çukur

Gumpir : patates

Gayma : Lira